

המועצה הלאומית לחינוך של פינלנד

תכנית הלימודים הלאומית

2004

קטעים נבחרים המשקפים 'הוראה קלינית'

לפי חוק החינוך היסודי, החינוך חייב להיות מסופק בהתאם ליכולות של התלמידים כדי לקדם את התפתחותם הבריאה. אלו שמספקים את החינוך חייבים לשתף פעולה עם הורי התלמידים, מתוך הכרה בכך שהתלמידים זכאים לסביבת למידה בטוחה. החוק מציין שהתלמידים זכאים להוראה של תכנית הלימודים, לייעוץ מלווה, ולתמיכה מספקת שתיתן בזמן אמיתי ובאופן מיידי ברגע שמתברר הצורך שלהם בתמיכה.

שיטות הוראה

היכולת של המורה להתאים את שיטת ההוראה לכל תלמיד היא האמצעי העיקרי של החינוך להתמודד עם יכולות וקשיים שונים של תלמידים. תשומת לב עיקרית צריכה להינתן לסגנונות הלמידה וקצב העבודה של כל תלמיד, ההבדל ביכולות ובתחומי העניין, הצרכים הרגשיים, ההערכה העצמית והמוטיבציה. כאשר ישנם הבדלים ברקע ובהתפתחות בין בנים ובנות, ובין תלמידים שונים, על המורה לקחת זאת בחשבון. הוראה מותאמת מאפשרת לספק לתלמידים אתגרים וחוויות הצלחה שמתאימות להם, ומאפשרת להם להתפתח וללמוד בהתאם לחוזקות שלהם.

היכולת של המורה להתאים את ההוראה דורשת מהמורה להכיר את תהליכי ההתפתחות והלמידה של כל תלמיד, לנטר את ההתנהגות והאווירה בקבוצות הלימוד, ולמדוד ולהעריך את התקדמות הלמידה. כדי לתמוך בכך, נדרש שיתוף פעולה עם מורים אחרים, עם ההורים, ועם אנשי סגל ומומחים נוספים. בדרך זו כל תלמיד נבדל מחברו בשלושה מימדים – משך הלימוד של כל נושא, עומק הלימוד שלו, וקצב ההתקדמות. לצורך זה, המורה מתאים לתלמיד את התוכן, שיטת ההוראה, אופן הלמידה והיקף ההשקעה בכיתה ובבית.

תמיכה בלמידת התלמיד

כאשר המורה מתכנן הוראה ותמיכה בלמידה, עליו לזכור שהן הולכות יד ביד, וכי תמיכה היא לעתים מיידיית וזמנית, ולעתים מתמשכת וקבועה. העובדה שהתלמידים הם שונים, עם סגנון למידה ונקודת פתיחה שונה, כמו גם רקע תרבותי שונה, כל אלו משפיעים על אופן ההתפתחות של התלמיד ועל הדרך שבה הוא חווה הצלחה. הדגש החשוב ביותר של המורה הוא להיות מסוגל לאבחן את קשיי הלימוד של תלמידים מוקדם ככל האפשר. לשם כך נדרשת מדידה והערכה של הצרכים של התלמידים באופן מתמיד, החל משלב מוקדם. בדרך זו ניתן למנוע תסכול והשפעות ארוכות טווח של בעיות.

הנהלת בית הספר היא האחראית להחליט כיצד לספק תמיכה לתלמידים. מומחיות פדגוגית ושיתוף פעולה בין המורים משחקים תפקיד מרכזי בתכנון וביישום של התמיכה. ההורים חייבים לקבל מידע על אמצעי התמיכה שמקבל התלמיד, תוך מתן אפשרות עבורם להביע את דעתם ועמדתם בנושא. התמיכה יכולה להיות 'כללית', 'מוגברת', או 'מיוחדת', בהתאם להערכה הפדגוגית של המורה או צוות המורים את מצבו של כל תלמיד. לכל תלמיד יש 'תכנית למידה אישית', שבה מסווגת רמת התמיכה שהוא מקבל, והוא יכול לעבור מרמה לרמה לפי הערכה מעודכנת של מצבו.

תכנית למידה אישית לתלמיד

תכנית למידה אישית היא תכנית להתקדמות הלמידה של תלמיד, והסדרי ההוראה הנדרשים כדי לממש את היעדים הלימודיים של התלמיד, לרבות התמיכה לה הוא זקוק. זהו מסמך פדגוגי כתוב, הנשען על תכנית הלימודים. מדובר במסמך אופציונלי לתלמידים שמקבלים תמיכה כללית, אך הוא מסמך מחייב עבור תלמידים המקבלים תמיכה מוגברת או מיוחדת.

מטרת תכנית הלמידה האישית היא להבטיח הזדמנויות טובות לתלמיד להתקדם בלימודיו. התכנית מגבירה את המודעות של המורים למצב של כל תלמיד ומקלה על המורה לתכנן את עבודתו ולהכשיר שיתוף פעולה בין המורים ועם ההורים. תכנית הלמידה האישית מסייעת לשמור את ההורים בתמונה, בדרך שהם יכולים לתמוך בילדיהם טוב יותר. התכנית שואפת לעודד את התלמיד ללמוד לקחת יותר אחריות על הלמידה שלו ולטפח גישה מכוונת יעדים ללמידה שלו. התכנית מספקת בסיס להערכת התקדמות הלמידה של התלמיד.

תכנית למידה אישית שנועדה לבסס תמיכה מוגברת, נשענת על מידע שמסופק בידי ההערכה הפדגוגית. היא תוצאה של עבודה משותפת של המורים והתלמיד והוריו. בעת הצורך גם מומחים אחרים מעורבים בתהליך. התכנית חייבת לכלול את הפרטים הבאים:

1. יכולות הלמידה של התלמיד והצרכים שלו הקשורים בלמידה ובבית הספר;
2. מטרת הלמידה של התלמיד, מיומנויות העבודה והתקשורת שלו;
3. דגשים מיוחדים הקשורים בלמידה של התלמיד את תחומי הדעת השונים;
4. פתרונות פדגוגיים הניתנים לתלמיד, כמו השמה בקבוצות פרטניות, חונכות קבוצתית, שיטות הוראה, אסטרטגיות למידה, גישות ללמידה, תקשורת, עזרים מיוחדים, חומרי לימוד, ועוד;
5. פתרונות הקשורים להתאמת סביבת הלמידה למצבו הפיזי, הנפשי והחברתי של התלמיד, לרבות שירותי רווחה ושירותי ייעוץ;
6. תיאור של שיתוף הפעולה בין כל הגורמים הנמצאים במגע עם התלמיד;
7. יישום של שיתוף פעולה עם התלמיד והוריו, ותיאור של התמיכה שניתנת בידי ההורים;
8. ניטור, מדידה והערכה של התקדמות הלמידה, ההזדמנויות של התלמיד להפגין את הידע והמיומנות שלו בדרכים שונות, תיאור של שיטות המדידה ומועדיהן, וכן תוצרי ההערכה עצמית של התלמיד;
9. רשימת שמות האנשים שמעורבים בהכנת התכנית.

תכנית הלימודים יכולים לקבוע שתלמיד יכול להתקדם בתחומי דעת שונים בהתאם לתכנית האישית שלו, במקום לפסוע בהתאם לתכנית הכללית של הכיתה. במקרה שבו החלטה שכזו מתקבלת, יש חובה שלתלמיד זה תוכן תכנית למידה אישית כנ"ל. תכנית זו חייבת לפרט את מודולות הלמידה הכלולות בתכנית הלימוד של התלמיד ולהגדיר את סדר השלמתן, לוחות הזמנים ויעדים ספציפיים.

במקרים שבהם משתמשים בתכנית למידה אישית כחלק מתמיכה כללית, התכנית בנויה בצורה דומה לזו של תמיכה מוגברת. התפיסה היא שכל תלמיד יכול להרוויח מתכנית למידה אישית, בדרך שתתרום להתקדמות הלמידה, להתפחות ולצמיחה שלו. תכנית למידה אישית יכולה לשמש במקרים שכאלו גם כדי להעמיק ולהרחיב את לימודיו של תלמיד, בהתאם לאבחון הפוטנציאל שלו.

הוראה מתקנת

תלמיד המפגר באופן זמני אחר כיתתו, או שמסיבות אחרות זקוק לסיוע זמני בלימודיו, זכאי לקבל הוראה מתקנת. ההוראה המתקנת פועלת בצמוד לרגע שבו קשיי הלימוד מזוהים והם נועדו למנוע מהתלמיד לפגור בלימודיו באופן קבוע. ההוראה המתקנת יכולה לסייע גם כדי למנוע קשיים מלהתגלע, כאשר השיקול היחיד הוא לסייע להצלחתו האקדמית של התלמיד.

מבנה ההוראה והלמידה בבית הספר צריך להיות מתוכנן בדרך שתבטיח שכל תלמיד יוכל ליהנות מההזדמנות להשתתף בהוראה מתקנת כאשר הוא זקוק לכך. היא יכולה להינתן בזמן השיעור ובהתאם למערכת השעות של התלמיד, או מחוץ לשעות הלימוד. היא יכולה להינתן בקבוצת לימוד קטנה, או בכיתת הלימוד הרגילה וגם באופן אישי. למעשה, מדובר באמצעי להתאמת ההוראה באמצעות מתן משימות נפרדות, שימוש נפרד בזמן, בייעוץ ובהכוונה, וכן לשימוש בשיטות הוראה וחומרי לימוד שונים, בהתאם ליכולות, לקשיים לאופן החשיבה ולקצב של כל תלמיד.

היוזמה למתן הוראה מתקנת לתלמיד מגיעה מהמורה, תוך מאמץ להגיע להסכמה לגביה עם התלמיד עצמו והוריו, ותוך יידוע שלהם לגביה.

מדידה והערכה

מדידה והערכה של למידת התלמיד נחלקת למדידה והערכה במהלך הלימודים, ולמדידה והערכה בתום הלימודים. שני הסוגים הללו משרתים תפקידים שונים. במהלך הלימודים, מטרתה של המדידה היא לעזור לכוון את ההוראה והלמידה בהתאם לביצועי התלמיד למול מטרות הלמידה. היא מסייעת לתלמיד לגבש דימוי ריאלי של מצב הלמידה שלו, ולכן גם מסייעת להתפתחות האישית שלו.

ההערכה במהלך הלמידה חייבת להיות אמיתית וכנה ולהתבסס על מגוון של ראיות. עליה לבחון את התקדמות הלמידה של התלמיד בתחומי הדעת השונים. עליה לקחת בחשבון את תפקידה שלה בתהליך הלמידה. היא מאפשרת למורה לתת לתלמיד משוב משמעותי ולהמחיש לתלמיד כיצד הוא חושב ופועל. ההתקדמות של התלמיד מוערכת בהתאמה למטרות תכנית הלימודים המתארות מהם ביצועי למידה טובים.

התיאור של ביצועי למידה טובים, כמו גם הקריטריונים להערכה מסכמת, נעשים על-בסיס לאומי, ומסווגים לפי רמות ידע ומיומנות. כאשר משתמשים בציונים מספריים, התיאור של ביצועי למידה טובים קובע את רמת הציון, שניתן מ-0 ועד 8. הערכה מילולית מאפשרת מתן תיאור ספציפי יותר, אך גם הוא ניתן למול מטרות הלמידה הכלליות, המפורטת לכל מקצוע בתכנית הלימודים הלאומית.

התלמיד והוריו חייבים להיות מודעים מראש על ההערכה, ולפי בקשתם, הם זכאים לקבל בדיעבד הסבר על הביסוס להערכה וכיצד היא התבצעה. הישגים במקצועות לימוד והתנהגות נמדדים ומוערכים במספרים, בהערכה מילולית ובשילוב בין השניים. בנוסף לתעודה השנתית, ההורים יכולים לקבל דוחות התקדמות באופן נקודתי במהלך השנה.

לפי החוק, התעודה השנתית היא גם הבסיס להחלטה על מעבר לכיתה הבאה בשנה הבאה. לכן תכנית הלימודים מחלוקת לפי שנות לימוד והתלמיד מקודם לכיתה הבאה אם הוא סיים בהצלחה את לימודיו בנושאי הלימוד השונים בכיתה הקודמת. ניתן לעלות כיתה גם אם תלמיד נכשל בכמה מקצועות, כאשר מוריו מעריכים שיוכל להשלים את הפער בשנה הבאה. מאידך, בית הספר יכול להחליט להשאיר כיתה, במקרים שבהם התלמיד לא מצליח לעמוד בביצועי הלמידה שנקבעו.

כל נושאי הלימוד נמדדים ומוערכים בנפרד. בכיתות א-ד לימודי סביבה וטבע נמדדים במשותף, ובכיתות ה-ו' לימודי ביולוגיה וגיאוגרפיה נמדדים ביחד, כמו גם פיזיקה וכימיה. בכיתות ז'-ט', המקצועות ביולוגיה, גיאוגרפיה, פיזיקה וכימיה, נמדדים בנפרד. כמו כן נמדדות מיומנויות של תכנון, התארגנות, יישום והערכה, ועד כמה התלמיד עובד באחריות ובשיתוף פעולה. ניתן לכלול את הציון במיומנויות אלו כחלק מהציון של כל מקצוע, או בנפרד.

כאשר מעריכים את למידת התלמיד, יש לתת דגש לקשיי הלימוד שלו. אין מדובר רק בתלמידים שיש להם קשיי לימוד חריפים ונחוצה להם תמיכה מיוחדת, אלא לכל תלמיד שיש לו קושי, ואפילו מינורי. כאשר מודדים ומעריכים תלמידים, חיוני לעשות שימוש בשיטות שמאפשרות לכל תלמיד להפגין את הידע והמיומנות שלו בדרך הטובה ביותר. כאשר נותנים לתלמידים משוב על ביצועיהם בהערכה, זה עוזר להם להזדהות עם צרכי ההתפתחות שלהם.

אם תלמיד לומד תחום דעת בהתאם לתכנית הלימודים הכיתתית, ביצועי התלמיד ימדדו ויוערכו בהתאם למטרות ההוראה והגדרה של ביצועים טובים, כפי שמוגדרים בתכנית הלימודים. אם התלמיד לומד תכנית אישית, אז ההערכה תתבצע בהתאם ליעדים האישיים שלו.

בנוסף, ישנה הערכה סופית שמטרתה להגדיר עד כמה התלמיד השיג את מטרות הלמידה של תכנית הלימודים. ההערכה הסופית חייבת להיות בת-השוואה ברמה לאומית ולהתייחס לתלמידים באופן זהה ושווה. בכל תחום דעת הציון הסופי מתבסס על ביצועי התלמיד בשלב הסופי, בהתאם

לקריטריונים שהוכנו לגבי כל תחום דעת. הקריטריונים הללו מגדירים את רמת הידע והמיומנות. במהלך לימודיו התלמיד מקבל תעודות, שהן מסמך ציבורי, אלא אם יש בהם תאור של תכונות אופייניות או הסדרים מיוחדים שהתלמיד קיבל. כל תלמיד מקבל מבית הספר תעודה שנתית בסוף שנת הלימודים (בית הספר יכול להעניק תעודות גם בתום כל סימסטר). התעודה כוללת את תכנית הלימודים של התלמיד והערכה עד כמה הצליח להשיג את מטרותיה. התעודה חייבת לציין שהיא תואמת את תכנית הלימודים הלאומית.

ראשי פרקים וקישורים לתכנית המלאה (באנגלית):

Part I: Index and chapters 1–6 (pdf, 19 Mt)

1. Curriculum
2. Starting points for provision of education
3. Implementation of instruction
4. General support for studies
5. Instruction of pupils needing special support
6. Instruction of cultural and language groups

Part II: Chapters 7, 7.1–7.3 (pdf, 34 Mt)

7. Learning objectives and core contents of education
- 7.1 Integration and cross-curricular themes
- 7.2 Studies in mother tongues and the second national language
- 7.3 Mother tongue and literature

Part III: Chapters 7.4–7.9 (pdf, 25 Mt)

- 7.4 Second national language
- 7.5 Foreign languages
- 7.6 Mathematics
- 7.7 Environmental and natural sciences
- 7.8 Biology and geography
- 7.9 Physics and chemistry

Part IV: Chapters 7.10–7.21 (pdf, 16 Mt)

- 7.10 Health education
- 7.11 Religion
- 7.12 Ethics
- 7.13 History
- 7.14 Social studies
- 7.15 Music
- 7.16 Visual arts
- 7.17 Crafts
- 7.18 Physical education
- 7.19 Home economics
- 7.20 Optional subjects
- 7.21 Educational and vocational guidance

Part V: Chapters 8–9 and Appendix (pdf, 18 Mt)

8. Pupil assessment
9. Instruction in accordance with a special educational task or special pedagogical system or principle
- Appendix 1–5
- National core curriculum for instruction preparatory to basic education
- National core curriculum for voluntary additional basic education

Amendments and additions to the National Core Curriculum for Basic Education (pdf)